

ISSN (Print): 2304-5809
ISSN (Online): 2313-2167

Науковий журнал
«Молодий вчений»

№ 3.2 (43.2) березень, 2017 р.

ЗМІСТ

Беленька Г.В. Підготовка фахівців для дошкільної галузі: стратегія змін.....1	Даніелян Анаїт Навчальна праця як засіб формування у майбутніх педагогів ціннісного ставлення до професії.....62
Мельник Н.І. Аналіз сучасних досліджень з питань професійної підготовки дошкільних педагогів у європейському освітньому просторі.....4	Кондратюк С.Г. Шляхи розвитку мовленнєвої компетентності майбутнього працівника сфери дошкільної освіти.....66
Волинець К.І. Історичні домінанти виховання підростаючого покоління в українців.....10	Товкач І.Є. Майбутнім педагогам про індивідуальні особливості пізнавальної активності старших дошкільників в мовленнєвій діяльності.....71
Волинець Ю.О. Навчання на засадах дослідження як запит соціуму і ознака сучасності професійної підготовки педагога.....14	Карнаухова А.В. Формування читацької культури сучасного вихователя.....76
Коваленко О.В. Вимоги суспільства до особистості вихователя дітей дошкільного віку.....18	Гаращенко А.В. Забезпечення здоров'язбережувального характеру фізичного виховання дітей дошкільного віку: пошук механізмів.....80
Лінник О.О. Формування суб'єктної позиції майбутнього педагога.....24	Ярич О.Я. Довільність як головна характеристика формування вольової поведінки дитини дошкільного віку.....84
Машовець М.А. Лідерство-служіння як професійна компетентність дошкільного педагога.....29	Іваненко О.А. Ефективні умови активізації художньо-творчого розвитку дітей дошкільного віку в процесі музичних занять.....89
Половіна О.А. Ранній розвиток дитини у контексті потреб соціуму та батьківських амбіцій.....36	Голота Н.М. Ознайомлення з простором та часом як передумова розвитку творчості в дошкільному дитинстві.....93
Стаєнна О.О. Підготовка майбутніх педагогів до громадянського виховання дітей дошкільного віку.....41	Новоселецька І.Є. Вплив мистецтва на розвиток художньо-творчих здібностей дітей п'ятого року життя в початкових мистецьких навчальних закладах.....98
Стаднік Н.В. Формування відповідальності у майбутніх педагогів дошкільної освіти у позааудиторній діяльності.....45	Вертугіна В.М. Інклюзивна освіта дітей дошкільного віку.....102
Козлітін Д.О., Матющенко І.І. Медіа середовища сучасного дошкільника та роль майбутнього педагога у ньому.....49	Мальцева Т.Ю. Педагогічні умови впровадження інклюзивних практик в діяльність дошкільних навчальних закладів.....106
Лінник О.О., Барна Х.В. Дитяча субкультура у світі дорослих цінностей.....53	Рейпольська О.Д. Співпраця кафедри дошкільної освіти і лабораторії дошкільної освіти і виховання щодо забезпечення науково-дослідницької діяльності.....111
Лігіченко О.Д. Трудове виховання дітей дошкільного віку на сторінках педагогічних журналів.....58	

УДК 371.13:028.01

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО ВИХОВАТЕЛЯ

Карнаухова А.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті висвітлюється питання формування читацької культури студентів у навчальному процесі. Здійснено теоретичний аналіз наукового доробку вітчизняних та сучасних науковців щодо специфіки формування читацької культури сучасного вихователя. Проаналізовано зміст програми «Дитяча література» для бакалаврів напряму підготовки «Дошкільна освіта».

Ключові слова: читацька культура, читацька діяльність, читацькі вміння, читацькі навички.

Постановка проблеми. Починаючи з дошкільного віку і протягом цілого життя людина навчається. Особливою актуальністю сьогодення виступає питання самоосвіти, яка власне починається із самостійного читання. Спілкуючись з книгами, ми розвиваємо та удосконалюємо інтелектуальну та емоційну сфери, пізнаємо навколишній світ та збагачуємо життєвий досвід, формуємо світогляд та морально-етичні принципи. Сучасна літературна освіта на початкових етапах навчання у ВНЗ забезпечує набуття студентами провідних компетенцій: читацької, літературознавчої, бібліотечної, особистісно-діяльнісної, які надалі тільки розвиваються та удосконалюються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковцями проаналізовано комунікативну успішність читання (В. Нікольський, В. Зольнікова, А. Сафонова, В. Щербина), застосування мовних процесів (В. Вернадський, Н. Диб'як, М. Реріх), методику розвитку мовлення (А. Богуш, Н. Орланова, Т. Пироженко, О. Ушакова), ознайомлення дошкільників із художньою літературою (А. Богуш, Н. Виноградова, Н. Гавриш, А. Зрожевська, О. Ісаєва, Т. Качак, О. Кононко, Т. Поніманська, Т. Скалзуб та ін.), особливості сприймання дітьми змісту художніх творів (Л. Виготський, Б. Мейлах, О. Никифорова та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема формування читацької культури у різних аспектах розглядалася як вітчизняними так і зарубіжними науковцями (А. Богуш, Л. Булаховський, Л. Виготський, І. Гальперін, Л. Калмикова, К. Крутій, О. Леонтьєв, А. Маслоу, О. Потебня, Т. Ушакова, О. Чайковський).

Формулювання цілей статті.

Мета: Здійснити аналіз психолого-педагогічних досліджень проблеми формування читацької культури сучасного вихователя.

Завдання:

- особливості формування читацької культури сучасного вихователя;
- визначити умови формування читацької культури сучасного вихователя.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Законі України «Про дошкільну освіту» зазначено про високі вимоги до педагогічної діяльності і до мовлення вихователя. У дошкільному дитинстві у спілкуванні дорослих з дитиною, її вихованні значну роль відіграють словесні методи (пояснення, оповіді, вказівки, інструкції тощо). Тому вихователь повинен вміти логічно, грамотно, чітко формулювати свої думки у доступній

для дітей даного віку формі. Особливе значення має емоційне забарвлення мови вихователя, її виразність. Такі вимоги до мови вихователя пояснюються не лише тим, що вона є формою вираження його думок, а й тим, що вона – еталон, взірець для наслідування, отже, важливий фактор розвитку мови дошкільнят.

Аналіз психолого-педагогічних джерел з проблем розвитку дитини дошкільного віку (І. Бех, В. Кузьменко, Т. Поніманська, Ю. Приходько) дозволило виокремити різноманітні засоби впливу на особистість з метою формування читацької культури: художня література; періодичні видання; електронні засоби інформації; театралізована діяльність, усна народна творчість; українські казки; мистецтво.

Серед засобів чільне місце посідають народні традиції, звичаї, усна народна творчість, тобто, національна культура. Підтвердженням цьому слугує педагогічна спадщина видатного педагога К. Ушинського, який надавав великого значення вихованню, що створене народом і побудоване на народних основах. Адже, на його думку, саме природня сила, яка несе в собі рідне слово, дає дитині змогу вільно користуватися цим мовним багатством, розвивати «дар слова» – самостійно висловлювати здібність в читанні або писемному мовленні свої думки, прагнути якнайкраще опанувати мовні засоби, що надає нам жива народна мова і яскраве, виразне художнє слово [3, с. 363]. К. Д. Ушинський пов'язував мовлення з розвитком творчості мислення, адже мова не є чимось відокремленим від думки, а навпаки – органічним її витвором. В його роботах простежується ще одна ідея: проблему мовлення не можна пов'язувати лише з «технікою» мовлення, тобто з формуванням необхідних для цього навичок та вмінь. Таку проблему вихователь має усвідомлювати і вирішувати як цілісну проблему розвитку творчої і розумової, і мовленнєвої, і естетично розвинутої особистості.

Аналіз наукових досліджень дозволив констатувати, що теоретичні основи роботи з читання в школі заклав В. Сухомлинський. Він наголошував, що багато педагогів ігнорують природну творчу організацію дитини, творче зростання особистості.

В. О. Сухомлинський вважав, що слово, що виникає у дитини під впливом переживань, перетворюється в духовне багатство особистості. Вчений вважав, що в основу навчання треба покласти живе слово і творчість дитини, не повторення чужих думок, а творення власних. За словами В. О. Сухомлинського «читання

книг – стежина, якою вмілий, розумний, вихователь знаходить шлях до серця дитини» [2, с. 188].

В умовах сьогодення, особистісно-орієнтованого навчання, потрібна така система читання, яка забезпечить розвиток дитини, збагатить її емоційно-художній досвід, інформаційно-естетичну базу та сприятиме становленню духовного світу, розвиватиме відчуття прекрасного.

Саме тому в суспільстві гостро постає проблема літературної освіти дітей, формування в них умінь повноцінної читацької діяльності, а звідси – і проблема готовності дошкільних навчальних закладів, родини, батьків і вихователів до роботи з дитячою книжкою, до розвитку в дітей стійкого інтересу до літератури, читання, формування в них початкових уявлень про роль книжки в житті людини і потреби жити з книжкою, спілкуватися з нею. Згідно з базовими програмами розвитку дитини дошкільного віку «Дитина», «Впевнений старт» та «Я у Світі», процес літературного читання спрямований на художньо-мовленнєвий розвиток дитини через організацію ознайомлення з творами мистецтва при роботі з дитячою книжкою, а також через організацію художньо-практичної і творчої діяльності дітей. Комплекс питань, пов'язаних із визначенням змісту роботи, завдань, форм, методів, прийомів ознайомлення дошкільників із художньою літературою розглянуто в працях А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Виноградової, А. Зрожевської, О. Ісаєвої, Т. Качак, О. Кононко, Т. Поніманської, Т. Скалозуб та інших.

У Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» задекларовано амбітне прагнення – увійти до ТОП-50 країн-учасниць найвпливовішої та наймасштабнішої міжнародної системи оцінки якості освіти PISA [1, с. 1-2].

Організація Економічного Співробітництва та Розвитку (OECD) почала роботу з Міжнародної Програмою оцінки знань і вмінь учнів (PISA), основна мета якої – отримання надійних відомостей про результати навчання в різних країнах світу, порівняних на міжнародному рівні. Дослідження PISA проводиться трирічними циклами. Додатково до оцінки навчальних досягнень вивчається ставлення дітей до навчання. На думку розробників, отримана інформація дозволить країнам-учасницям приймати обґрунтовані рішення в галузі освіти. Особливий інтерес викликає можливість визначити стан тих знань і вмінь, які можуть бути корисні дітям у майбутньому, необхідні для успішної адаптації у сучасному світі. Ключове питання дослідження: «Чи володіють діти знаннями та вміннями, необхідними для повноцінного функціонування в суспільстві?» [1, с. 5]. Дослідження спрямовано не на визначення рівня освоєння навчальних програм, а на оцінку здатності дітей застосовувати отримані знання та вміння в життєвих ситуаціях.

Належний рівень сформованості читацьких умінь передбачає: здібність використовувати читання як засіб здобуття нових знань для подальшого навчання, використання отриманої інформації в процесі життєдіяльності; вміння в різних ситуаціях читати тексти будь-яких жанрів: уривки з художніх творів, казки, оповідання, тексти розважального характеру та ін. [4, с. 12].

Читацька діяльність багатоаспектна і містить у собі такі поняття, як: читацька культура, техніка читання, знання літератури і книги, сприйняття твору, «читацька грамотність» (за критеріями Міжнародної Програми з оцінки освітніх досягнень учнів (PISA). Але її головним, вихідним моментом є читацькі уміння і навички – основа, яка дозволяє нарощувати духовний та інтелектуальний потенціал особистості.

За визначенням науковців, читацька культура – це складова частина загальної культури особистості, комплекс знань, умінь і почуттів читача, що передбачає свідомий вибір тематики читання, його системність з метою повноцінного і глибокого сприйняття та засвоєння літературного тексту. Читацька культура – це сукупність знань, умінь та почуттів читача, які дозволяють йому повноцінно та самостійно засвоювати інформацію.

Читацькі вміння і навички (культура читання) виховуються протягом усього життя особистості. Але фундаментом організації та розвитку читацької діяльності людини є читання дитячої літератури в умовах сім'ї та дошкільного навчального закладу (родинне та суспільне виховання).

Сучасні психолого-педагогічні дослідження визначають читацькі уміння і навички на початковому етапі як процес відтворення звукової форми слова за її графічною моделлю з виявленням, активною переробкою і усвідомленням смислової інформації. З цього випливає, що читацькі уміння і навички об'єднує дві групи умінь: уміння, які пов'язані з відтворенням звукової форми слова, – спосіб, правильність, темп читання, та уміння, що ґрунтуються на виявленні та усвідомленні смислової інформації – свідомість (розуміння), виразність читання [4, с. 66].

Читання являє собою процес, що базується на використанні розумової діяльності, певних способів кодування інформації, яка надходить під час її обробки у мозок. Майбутній вихователь має володіти читанням, як процесом сприймання, розуміння та відтворення в усній або графічній формах змісту прочитаного дітям [4, с. 67].

Сучасному вихователю потрібно знати багато віршів, казок, бути достатньо ерудованим, щоб відповідати на невичерпні запитання своїх вихованців. Високі вимоги ставить педагогічна діяльність і до мовлення вихователя. У дошкільному дитинстві у спілкуванні дорослих з дитиною, її вихованні значну роль відіграють словесні методи (пояснення, оповіді, вказівки, інструкції тощо). Тому вихователь повинен вміти логічно, грамотно, чітко формулювати свої думки у доступній для дітей даного віку формі. Особливе значення має емоційне забарвлення мови вихователя, її виразність. Такі вимоги до мови вихователя пояснюються не лише тим, що вона є формою вираження його думок, а й тим, що вона – еталон, взірць для наслідування, отже, важливий фактор розвитку мови дошкільнят.

Вихователь, читаючи дітям, водночас вчить їх розуміти художні твори. Адже кожен твір, яким би довершеним він не був, ніколи не справить на дитину відповідного враження, якщо та не розуміє його до кінця. Дитина дошкільного віку не завжди і не все сприймає після першого прочитання, дуже часто вона йде до розуміння через

емоції, що виникли під час ознайомлення з текстом. Тому до першого ознайомлення з художнім твором дітей потрібно готувати, налаштувати їх на сприйняття, допомагати засвоювати невичерпне багатство ідейно-художнього змісту, моральні принципи героїв [4, с. 5].

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є професійна підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у вищих навчальних закладах, що сприяє формуванню читацької культури, читацьких вмінь та навичок. Одним з головних в цьому процесі виступає курс «Дитяча література». Метою даного курсу є ознайомлення студентів з творами дитячої літератури, що пропонуються для читання дітям дошкільного віку та специфікою їх використання у роботі з дітьми в дошкільних навчальних закладах.

Основні завдання: сформулювати ставлення до літератури як до основного засобу гуманізації (олюднення) дитини; прищепити вміння бачити дитячу літературу у контексті української моделі світу; розкрити специфіку дитячої літератури загалом та української зокрема; дати знання про шляхи розвитку дитячої літератури, історичні умови формування літератури для дітей, жанри фольклорної та авторської літератури, етапи розвитку української дитячої авторської літератури; поглибити знання з історії української дитячої літератури; сформулювати уявлення про місце і вклад найзначущих дитячих письменників у розвиток літератури; сформулювати уявлення про місце перекладної літератури в контексті національної, зокрема української культури; сформулювати у студентів культуру читання; дати знання про творчість ряду письменників інших літератур.

У процесі вивчення матеріалу курсу студенти мають оволодіти знаннями та навичками, необхідними для ефективної роботи з дітьми у дошкільних навчальних закладах. А саме: навчитися створювати розвивальне середовище для дітей; вивчити головні принципи і стратегії колективної роботи; сприяти ефективній співпраці педагогів, батьків та інших дорослих; вміти враховувати індивідуальний розвиток кожної дитини; навчитися створювати демократичне розвивальне середовище, що сприятиме налагодженню дружніх стосунків у колективі (між дітьми).

Задля ефективності реалізації змісту даного курсу необхідно використовувати методи навчання, що сприятимуть кращому усвідомленню студентами значущості проблеми формування понять про художню літературу, виховний потенціал і саме для морального становлення особистості. Це педагогічні ігри, аналіз творів, оповідань, казок (аналіз конкретних ситуацій), проблемно-пошукові завдання, вивчення практичного досвіду по застосуванню та його оцінка, театральні інсценізовані моделювання подій, розробка педагогічних та методичних рекомендацій тощо.

На початку роботи викладачу необхідно актуалізувати проблему, оцінити рівень інформованості студентів та визначити очікування студентів. Для цього можна використати різноманітні запитання до кожного модулю, що спрямовані на висловлення думок, наприклад:

І модуль – «Для чого вивчаємо відповідний курс?», «Що Ви знаєте про дитячу літературу?».

«Чи потрібно майбутньому вихователю вивчати цей курс?».

II модуль – «Що Ви знаєте про жанри дитячого фольклору?», «Яких авторів дитячих творів Ви можете назвати?», «Чи потрібні Вам будуть ті знання, які ви отримаєте під час вивчення даного курсу?», «Які форми роботи Ви будете проводити з дітьми?», «Які методи використаєте у своїй роботі?» «Як Ви використаєте ці знання на практиці?».

Важливо ознайомити майбутніх вихователів з досвідом дошкільних навчальних закладів, які успішно проводять роботу по ознайомленню з дитячою літературою. У нагоді стане вивчення методичної літератури, відвідування дошкільного навчального закладу, спілкування з вихователями, перегляд матеріалів у вигляді презентацій, можливість використання Інтернет-ресурсів. Завдання викладача – викласти матеріал так, щоб студент не просто його прослухав, а сприйняв, долучився до обговорення, вступив у дискусію. У цьому нам допомагають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Ми працюємо в системі електронного середовища, де розміщена інформація з курсу (лекційний матеріал, завдання для семінарських та практичних занять, презентації до лекцій, тестові завдання до кожного модулю, словник термінів та список літератури), яку студенти можуть прочитати та вивчити.

Найважливішим завданням курсу є формування у студентів культури читання в умовах сучасного дошкільного навчального закладу. Вони мають вирішувати на заняттях конкретні педагогічні завдання: створення необхідних умов для проведення читання, створення певного розвивального середовища, ефективне планування налагодження співпраці з батьками.

Доцільним є застосування творчих завдань, спрямованих на включення дитини до участі у розігруванні прочитаного твору або театралізованої вистави. Прикладом таких завдань можуть слугувати творчі проекти, які студенти готують самостійно. У своєму проекті студенти презентують власні розробки. Це можуть бути макети книжок-казок (оповідань), тексти власних казок тощо. Доречно вводити у проект методичні розробки: оформлення куточку книги в різних вікових групах, конспектів проведення занять, сценаріїв свят та розваг, театралізованих інсценізацій казок, методичні поради для батьків. Проект може створюватися студентами протягом вивчення даного курсу. Підготовлені матеріали обговорюються під час семінарських або практичних занять, використовуються під час проходження практики в дошкільних навчальних закладах. Протягом розробки проекту студенти мають змогу удосконалювати його, готувати елементи костюмів та декорацій тощо. По закінченню вивчення курсу студенти захищають свій проект, який оформлено за вимогами.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Процес формування культури читання у майбутнього вихователя має набувати професійного спрямування щодо вирішення завдань розвитку читацької культури дітей дошкільного віку. Посилення методичної складової на кожному наступному етапі навчальної діяльності призведе до підвищення якості підготовки майбут-

нього фахівця. Професійно-орієнтований досвід, здобутий студентами у процесі навчання у ВНЗ допоможе майбутнім вихователям реалізувати поставлені перед ними завдання.

Список літератури:

1. Міжнародна програма оцінки знань і вмінь учнів (PISA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pedrada.ua/> – Назва з екрана (дата звернення 14.02.2017).
2. Сухомлинський В. О. Рідне слово / Вибрані твори: У 5-ти т. / В. О. Сухомлинський – К.: Рад. шк., 1977. – Т. 3. – 670 с.
3. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания: Опыт пед. антропологии. – Избр. Пед. сочинения / К. Д. Ушинский. – М.: Просвещение, 1974. – Т. 1. – 328 с.
4. Читацька компетенція як різновид загальної компетенції учнів // Наука і освіта. – 2005. – № 3-4. – С. 66-68.
5. Читацька культура дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.http://stud24.ua/> – Назва з екрана (дата звернення 14.02.2017).

Карнаухова А.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ КУЛЬТУРЫ СОВРЕМЕННОГО ВОСПИТАТЕЛЯ

Аннотация

В статье освещается вопрос формирования читательской культуры студентов в учебном процессе. Осуществлен теоретический анализ научного наследия отечественных и современных ученых о специфике формирования читательской культуры современного воспитателя. Проанализировано содержание программы «Детская литература» для бакалавров направления подготовки «Дошкольное образование».

Ключевые слова: читательская культура, читательская деятельность, читательские умения, читательские навыки.

Karnaukhova A.V.

Boris Grinchenko Kyiv University

FORMATION READING CULTURE MODERN MENTOR

Summary

The article deals with the formation reading culture of students in the learning process. The theoretical analysis of the scientific achievements of the domestic and contemporary scholars concerning the specific formation of reading culture of the modern educator. Analyzed the content of the program «Children's literature» for bachelor field of study «Preschool education».

Keywords: reading culture, reading activities, reading skills, reading skills.